

„MÍG TART A MA”

Budapest, 1990. június

*„Hanem az igazságot követvén szeretetben, mindenestül fogva nevedjünk abban, aki a fej, a Krisztusban.”
(Efézus 4,15)*

Tisztulás és újulás Krisztus igazságában és szeretetében

A Magyarországi Református Egyházi közvetlen múltja, jelene és jövője

Hallgatni lehetetlen akkor, ha már a kövek is kiáltanának, az ismert jézusi Ige szerint: Hozsannás isteni segítségül hívás és az Ő dicsőségének kinyilvánítása nélkül csak romba dőlhet az egyház temploma és a lehangosabb vádoló szokat annak kövei kiálthatják. Amikor az a veszély fenyeget, hogy a lelki-templomban kő kövön nem marad, az alapok megrendülése, a falak mesterséges mállasztása és a viharos, vagy csendes és végérvényes ítélet miatt – szólni kell! Márpedig jelenlegi helyzetünkben alapvető teológiai bizonytalanságok veszélyeztetik egyházunkat: a hitbeli és etikai rövidzáratok tűzbe boríthatják az egész épületet. A legbelső üresség, mint megújulásra való képtelenség épp úgy mállaszt bennünket, mint a külső faltörő kosok meggondolatlan-meggondolt támadásai. A teológiai-lelki akrobatikus ficamokkal kikerült bűnbánat és az igazi újrakezdés készségének kijátszása pedig csak a kegyelem visszautasításának ítéletével járhat: az elmúlt 40 év viharos ítéleténél is súlyosabb csendes és végérvényes ítélettel, melyben Isten magára hagyja megváltozni képtelen, manipulációs embereit, s menthetetlenül széthullunk szervezetileg is, amint azt amerikai magyar református testvéreink sorsa mutatja, hiszen a lelki szétszakadás igen előrehaladott állapotban van, az Ige és Lélek elsősegélyéért kiáltva.

„Ha mi ítélnénk magunkat, nem ítéltetnénk el.” (1Kor. 11,31), mondja Istennek jelenlegi helyzetünkben reánk vonatkozó kulcsigéje az egész Szentírás igei üzentének szellemében. Ámde 40 év kategorikusan ateista és totálisan diktatórikus rendszerének lélekölő bűnei után az azokban nemcsak részes, hanem őket rendszeresen kiszolgáló és folyamatosan túlteljesítő egyház a maga bűneit evangéliumi módon mindeddig nem vallotta meg és annak életbevágó és életet mentő következményeit nem vonta le, hanem mindezt szánalmasan elkerülni igyekszik, mint a rövid (!), hűvös alkonyatban közeledő Isten elől elrejtőzködni próbáló ember. De ez a vállalkozás nyilvánvaló kudarcra van ítélve. Erre az egyházi lehetetlenülős korszakra csak Kierkegaard szavaival világíthatunk rá: „Korunk tragikomikus: tragikus, mert már régen megbukott; – komikus, mert még mindig megvan!”

Ebben a legelső sorban lelki megújulásra képtelen, szánalmasan tragikomikus, a diktatúra abroncsának lehullása után lelki összetartó erő nélkül rohamos széthullással fenyegető helyzetben jelenleg ott tartunk, hogy a bibliai lelkeséggel közegyházi távlatban elsődlegesen nem törődve, egyrészt a vezetési hatalom megtartásának és átmentésének mindenáron érvényesülő lelkülete, másrészt megszerzésének és megragadásának mindenáron érvényesülő lelkülete határozza meg egyházi közéletünk két pólusát. A kettő között a tehetetlenségi

nyomaték közgyházi megújulásra képtelen népe található, rendkívül különböző és igen jellemző érdeklődési és érdektelenségi változatokkal.

I. **A hatalom mindenáron való megtartásának és átmentésének lelkülete** természetesen tagadja vagy pusztán formulává üresítetten említi, a maga „legmagasabb fokán” pedig eljelentéktelenítve minden belső és külső következmény nélkül „megvallja” az elmúlt 40 év korszakos, de egyénileg elkövetett bűneit. Ezeknek lényegét 1989 novemberében egyházkerületi tanulmányi jelentésem teológiai kiértékelő részében előbb az eljárás rendje szerint a Püspöki Hivatalhoz benyújtottam, a nyolc tagú szakbizottság előtt felolvastam, belső illetékesek válaszára várva a kerületi közgyűlésen való felolvasásának elodázása-megakadályozása ellen nem tiltakoztam, a nyolc tagú bizottság újabb, 1989 decemberi ülése előtt csak a határozati javaslati pontok rövid említésével megelégedtem. Egyetlen megértő megjegyzésen túl: „Jó, hogy nem kívülről hajigálva törjük a tojást egyházunkban, mert úgy csak megzúdulhatna, hanem belülről törjük fel, mert úgy élet lesz belőle!” – választ eddig érdemileg az ott felvetett kérdésekre nem kaptam úgy, hogy a problémáknak elébe mentünk volna. De mindig az előbbi hasonlat szerint kívántam, kívánok és kívánjunk cselekedni.

Mivel ez egyedül megújítani képes isteni kegyelem elfogadásának egyetlen nélkülözhetetlen előfeltétele a konkrét bűnbánat, a megújulásra való képtelenség legfőbb oka pedig ennek hiánya, vagy éppen kijátszása – mindenelőtt bűnbánatra van szükségünk.

A legelső elhárítási mechanizmus e téren a bűnök konkrét említésének szeretetlenségként való megbélyegzése. Kétségtelenül történhet és történik is mindez másokat bántó, önérvényesítő erőszak lelkületével is. De az orvosi diagnózis fontossága, árnyaltsága, meggondolt időben közlése, esetleg szükséges kíméletlensége az áldott Orvos szerint is éppen az életmentő szeretetből fakad és elmulasztása: halálos szeretetlenség.

Másik konkrét bűnbánat-elhárítási mechanizmus e negyven év elkövetett bűneinek hamis teológiai megalapozása. Minél magasabbnak tűnő szinten történik ez, annál inkább fenyeget általa a hitetés lelkének igazi megtérést lehetetlenítő hatása. A Reformátusok Lapjának 1990. június 3-i pünkösdi számában a legilletékesebbnek gondolt tollból leírva olvashatjuk azt a számunkra fájdalmas álteológiai „megalapozást”, hogy e korszak bűneiben lényegileg mindnyájan, egyformán bűnösök vagyunk, mert mindnyájan letettük az államhűséget garantáló esküt, szervezett egyházi ellenállást nem tanúsítottunk, s így az igazságtalanságokat elszenvedő, legnagyobb hátratételekben legkisebb egyházát tíz körmével, és egy hívő szívével építő lelkipásztor, valamint az igazságtalanságokat elkövető, azokat igazságként világtávlatban tovább hirdető, bársonyszékes egyházi szolgák között csak mennyiségi és fokozati, nem pedig minőségi különbség van.

Ez a tétel az egyházi közgondolkodás számára megejtő lehet, mert sokan az Isten előtti utolsó ítélet és végérvényes megítéltetés gondolatára kapcsolnak azonnal, ahová minden úrvacsora alkalmával is ragadtatunk. **Itt** a megtért rablógyilkos és a sokakat megtérítő – életmentő Albert Schweitzer is – minden mennyiségi-fokozati különbséget eltüntetve, minőségi egységben csak egyet vallhat, s ezt valljuk **mi is** negyven év

egyházkormányzottjai, a negyven év egyházkormányzóival együtt: „*Ha Isten rajtam meg nem könyörül, büntetést, halált és kárhozatot érdelek.*” „*Mert NINCS KÜLÖNBESÉG, mindnyájan vétkesek és mindnyájan szűkölködnek az Isten dicsősége nélkül. Megigazulván ingyen az Ő kegyelméből a Krisztus Jézusban való váltság által.*” (Róm 3:22/b-24). Az Isten gazdag lévén irgalmasságban könyörült rajtunk, s az Ő büntörlő kegyelmének trónusa előtt mindnyájan együtt testvérek vagyunk, voltunk és leszünk!

De a cikk írója, sok árnyalása ellenére végeredményben **nem** a bűnök ez **utolsó** és végső egyenlőségéről és elengedéséről ír az Isten előtt megjelenő megtérők esetében, - **hanem** az **utolsó előtti**, végérvényes isteni kegyelme ítéletet megelőző, e világi – történeti bűnökkel kapcsolatban mondja ki mindnyájunk lényegi egyenlőségét és csupán fokozati különbségét. Ez végső dogmatikai szinten helytálló és érthető, de konkrét keresztyén etikai szinten épp úgy lehetetlen, mint ahogyan a hétköznapi gondolkodás számára képtelenség. A Hitler alatt mártírhalált halt Bonhoeffer nem hiába tette meg a fenti megkülönböztetést az utolsó és az utolsóelőtti állapotok rendje között, hiszen a legegyszerűbb ember is méltán háborodna fel és tiltakozna, ha – egy élesen sarkított, soha meg nem történt, senkire nem vonatkozó esettel értetve meg a dolgot – például egy postahivatalban postarablás tanúja lenne, s a hirtelen kiszálló rendőrség a két tetten ért fegyveressel együtt őt is letartóztatná, börtönbe vinné, akasztófával fenyegetné, mert tanúk szerint előző nap ő maga vallotta meg a református templomban: „*Én büntetést, halált és kárhozatot érdelek.*” Az örökkévalóság előtti történelmi kategóriában etikailag nem mennyiségi és fokozati, hanem minőségi különbség van a postába törő két férfi és az úrvacsorázó ember között, aminek társadalmi és egyházi – etikai – teológiai értelemben egyaránt érvényt kell szerezni, különben az ál-örökkévalóság nevében a nihilhez jutunk, jelenleg pedig az egyházpolitikai hatalmi átmentést szolgáljuk csupán. E helyett az előbbi Ige dialektikus ellenpárját kell meghallanunk: „*És megtértek és meglátjátok, VAN KÜLÖNBESÉG az igaz és a gonosz között, az Isten szolgálja között és aközött, aki nem szolgálja őt.*” (Mal 3,18)

Van különbség a között, akit állandóan besúgtak és aki állandóan besúgott; – aki felett diktatórikusan hatalmaskodtak és aki felettünk diktatórikusan hatalmaskodott; – aki szolgált és aki kiszolgált; – akit kihasználtak és aki kihasznált.

Ez a különbség az örökkévalóság minőségi különbsége a történelemben. A Dániel-Sidrák-Misák és Abednego különbsége ez a többiektől, Nabukodonozor udvarában a Dániel 1. fejezete szerint, azzal a különbséggel, hogy nálunk a 3. és 6. fejezet átélt tüzes kemencéje és oroszlán-verme után jött egy több évtizedre nyúlt első és második fejezet. Különbség volt egy 1956-os forradalmi tüzes kemencében fegyvertelenül az igazságért szeretetben kiálló, életét többszörösen kockáztató, a titkos rendőri megfigyelések közepette, a temető száz koporsójában párosan fekvő ifjú holtakat családtagok kérésére a 301. parcella előtt eltemető lelkipásztor, az ellenforradalomnak nevezett forradalmat mindig vállaló és azt forradalomnak kijelentő lélek, s a között, aki fegyverrel hadonászott, vagy bújva bújtt, aki október 23-án megbánta a bűnét, majd november 4-én megbánta, hogy megbánta azt, a négyzetre emelt bűnbánat fából vaskarikáját találva ki. Különbség volt aközött, aki szerint Isten úgy igazolt, ahogyan az orosz ágyuk dörögtek, és aközött, aki tudta és vallotta, hogy

nagyszombaton látszólag Jézust sem igazolta Isten, de a diktatúra öt világrészes uralmát hirdető ötágú-csillagos, önistenítő álszóló fülött az igaz Isten abszolút igazsága végül is diadalmaskodik.

Különbség volt aközött – mindenképpen felett –, aki más segítve mártírhalált halt és aközött, aki önmagát őrizte, s ebből később karrierista tőkét kovácsolt. Különbség volt aközött, aki rágalommal börtönbe küldött, „a médek és perzsák megváltoztathatatlan törvényére”, hivatkozva, internálók táborok oroszlanvermeibe juttatott és aközött, aki ott szenvedve is szolgálatot végzett. Különbség volt aközött, aki besúgásig való alkalmazkodással őrizte kiemelt helyeit, s homorítva lendült egyre magasabb tornaszerekre, s a között, aki vállalta a sűrűn változó száműzetési helyeket, mondván: „*Inkább a helyeimet cserélem folyton, mint a köpönyegemet, mert az én köpönyegem a palástom.*” Különbség csúcsokra vagy pincébe kerülni, külföldet járni büszke szárnyakon vagy sarat dagasztani biciklin mindig szembe fúvó szélben. Különbség dicshimnuszok között vagy rágalomhadjárat szervezett lélektani hadviselésében járni. Különbség díszdoktorátusokat, professzorságokat kapni, vagy még a doktorálás iránti pusztá kérelmet is évtizedeken át megtagadni valakitől és a megtagadottság állapotában végezni tudományos munkát. Különbség propaganda hadjáratot folytatni valaki mellett, s kreálni neki tudományos érdemeket, a teljesítményeket a diktatúra negatív teremtési igéjével: „*Amiről nem beszélünk, az nincs.*” – „*És lőn este és lőn reggel*” – ki tudja hányadik nap? – Azért, hogy távolra mutatva, személyeskedés nélkül értsük a közeliakat, gondoljunk a gyergyószentmiklósi Árus Lajosnak esetére, aki több mint húsz kötetes héber-magyar szómagyarozást készített minden idők minden magyar lelképásztorának szolgálatát kívánván segíteni, de megrendítő levele szerint harminc év alatt évről-évre hiába folyamodott doktorálási lehetőségért saját teológiai intézetéhez. Ezzel is világosan mutatva teológusként sok álteológusra, bizonyította, hogy van különbség.

E különbség-tézisek egyik oldalán az áldozatok már megbocsátottak. Itt az ideje, hogy megbocsássanak a tettesek is azoknak, akik eltökélték, hogy „*nem fertőzhetik meg magukat*” a hatalom eledelével. (Dán 1,8)

Más különbség-eltörlés nem létezik a Biblia szerint!

A bibliai különbség eltörlése érdekében viszont feltétlenül tekintetbe kell venni, hogy az alapvetően behódoló diktatórikus, illetve a fenntartásosan belső szabadságot őrző hívő magatartás különbségének minőségi jellegén túl minőségi különbség volt még abban is, hogy a hatalom embere gátlástalan vagy gátlásos, – lebuktatni vagy menthetőt menteni akaró, a titkos magnót bekapcsoló vagy saját figyelmét akarattal kikapcsoló (mintha egy beszéd kényes részénél épp lebukó fejjel elaludt volna!), a karrierért neurotikusán bárkit lebuktató vagy kárhozulva más mentő és üdvözítő akart-e lenni és volt-e? **Belevirult, vagy belepusztult-e önként vállalt rabszolga-létformája?** Beleélte-e magát isteni küldetésnek gondolt hivatásába, vagy behalt-e abba, hogy ezt kellett tennie – amit Isten nem helyeselhetett? – **Jaj, ha** e különbségtételeket összemossa **a bűnbánatot és kegyelmet lehetetlenné tesszük**, s az igazi drága kegyelem életcsodája helyett az olcsó kegyelem halálos pusztításának tesszük ki egyházunkat!

Az olcsó kegyelem halálos pusztításának elkerülése végett mondjuk ki: van különbség a reál-teológiai reálpolitikai döntésekben a totális diktatúra viszonyai közepette is, és pedig elsősorban a lényegét és nem a járulékokat tekintve. Az Isten melletti abszolút hűség döntésének szempontjából senki sem kényszerült kiemelt állásba kerülni, püspökké, esperessé, professzorrá válni, magas vagy kevésbé magas, de önmaga által mindenáron ambicionált szolgálati helyre kerülni. Senkit sem kényszerítettek felemelkedésre, csak felajánlásokkal és fenyegetésekkel indítottak erre a kényszer határáig. Mondják, hogy emeletről kilógatva elengedéssel riasztottak embereket, hogy hírszerzésre bírják őket, s azt már igazán nem lehetett kivárni, hogy ezt az elengedést valóban megteszik-e. De a legtragikusabb az, hogy ilyesmire nemigen volt szükség. Minden álláshoz az Állami Egyházügyi Hivatal **jóváhagyása** kellett. De legtöbbször a kiemelt helyek esetében versengés folyt e hivatal **javaslatáért és ajánlásáért**. Elég volt karrier-perspektívák fényeinek felvillantása, Baranyával való fenyegetés, mintha ott nem emberek élnének, egyéni-családi problémák vagy foltok kihasználása állami részről, s az egyházi személy oldaláról megszületett a döntés a hírszerzési elkötelezettségre, illetve a teljes engedelmességre, melyből nem volt visszaút. Sokan még ajánlkoztak is erre. E kötelezettség elfogadása után már a rabszolga-feladattal való azonosulás, vagy az azzal vívott állandó belső viszály volt a döntő különbséget adó kérdés esetről-esetre. Egy bizonyos: bármelyik esetben Júdást megérteni lehet, de igazolni tilos. „*Késői bűnös bús szemek megértének*” – írja Ady Júdás nevében, – de nem igazolnak (!), tehetjük hozzá mi a Biblia alapján. – A Reformátusok Lapjának ugyanezen számában írt „A barát” című legmegrendítőbb írás számomra 100 százalékos megértést parancsol, de nulla százalékos igazolással. Szikla-szilárdan áll a tétel, melyet már teológus koromban megfogalmaztam: egy titkosrendőr-besúgó a **maga szempontjából** jól teszi, hogyha elmegy lelkipásztornak, (bár az örökkévalóság szempontja alatt ekkor is Isten ítéletének tüzével játszik), de egy lelkipásztor **minden szempontból** rosszul teszi, ha a legnagyobb megszorítások közt is elmegy titkosrendőr-besúgónak! Mert a titkosrendőr-besúgó a világ legintimebb-legbizalmasabb hivatásának palástja alatt rengeteg információhoz hozzájuthat. De a lelkipásztor titkosrendőrré lévén magát lelke mélyéig elkötelezi az esetünkben totális politikai rendszernek és Isten totális igényének üdvözítő szeretet-szolgálatában a Szent Lélek belső bizonyágtételének információját nem lesz képes többé harmonikusan elfogadni. Ezért nem igazolható Júdás, hiszen az igazolás a halálosan olcsó kegyelem gyilkos mérge volna, mely örök halált hoz magával, s kizár a drága kegyelem mindenén túl üdvözíteni képes csodájából. Az igazolás azt jelentené, hogy a megrendítő cikkben említett „börkabátos” az emberi lelkiismeret fellegvárába akadálytalanul bejuthat és beengedése ellen nincs mentség! **De** ez ellenkezik minden igazi igei-isteni és emberi tapasztalattal! Még Istent sem **muszáj** beengedni a szívbe, csak lehet! (Jel 3,20) Ha pedig a Sátán kopogtat az ajtón, azonnal Jézust lehet a kilincshez küldeni az imádság szavával, iránytűs finom remegéssel fogódzva legegységesebb és legszemélyesebb erővonalába, szívünkért magunkra vállalva és sorsunkért egyedül Rá bízva a felelősséget. Tapasztalat szerint a börkabátos ajánlatával nem jön a közelünkbe sem, ha ezt a felelősségvállalást észreveszi: látja, hogy a keresztyén hívő szolga minden egzisztenciális áldozatra hajlandó azért, hogy végső fokon és legbelül csak Istennek

engedjen. Ezek után a bőrkabátos már csak megbízhatatlanként kezel a távolból és vár a megingásra, közvetítőkön keresztül egy életen át.

Döntő jelentősége van annak is, hogy a minőségi különbséget a kegyelem fegyelme alatt élő emberek életén belül is feltétlenül meglássuk. Közülük ugyanis isteni vonzással mindenki kényszerül mindig kegyelemből élni, hiszen a magabiztosság egy pillanat alatt bukásukat okozhatja. Csak a krisztusi Istentől való abszolút függés vezethet a totálisan diktatórikus és kategorikusan ateista világgolosszustól való teljes függetlenséghez úgy, hogy a szív a belső szabadságot Istenben mindig megőrzi a kényszerű külső történések világában. Ez viszont csak akkor lehetséges, ha a hívő nem a saját Jézus Krisztusba vetett hitében hisz, mert akkor a Péter tagadásával bukik el, hanem egyedül Krisztusban bíz, aki őt kizárólag képes megtartani és bármi süllyedésből a pillanat töredéke alatt egyetlen segélykérő szóra felemelni. – Az egyáltalán nem jelentéktelen minőségi különbség a kegyelem fegyelmének emberei között is e tekintetben ott alakul ki, ahol eldől: mennyiben képesek **épp ezen a területen** is nemcsak a szeretet első, hanem második parancsának értelmében is élni. A keresztyén élet minden más összehangolódása magától értetődő szükséglet. „*Ha valaki nem szereti az ő felebarátját, akit lát, hogyan szeretheti az Istent, akit nem lát?*” De a lebukató emberekkel szemben, ha 100 százalékosan nem vigyázunk, szinte pszichikus automatizmussal alakul ki a teljes elutasítás éppen az Istenhez való teljes hűségből. Így alakul ki velük szemben a kegyelem fegyelmének emberéből az igazság-fanatikus ember, aki megveti azt az elbukott testvérét, akiért a Krisztus meghalt. Az igazság-fanatizmus megvető magatartásának kialakulása az itteni halálos veszély. A pneumatikus automatizmus funkciója viszont a kegyelem magától értetődése szerint egészen mást végez el: az igazsághoz való feltétlen hűség (Szatjagraha) révén, jézusi erkölcsi felháborodásokon át is, a lelki rabszolgát megértő végső szeretethez érkezik! E megértés alapja ez a meggondolás: én sokkal több gondot okozok neki azzal, hogy vagyok, mint ő nekem mindazzal, amit csinál. De létemért és **így** létemért elsőrendűen Isten a felelős, ezen hát nem segíthetek. Viszont jobban érthetem őt, mint ő engem és – önmagát. Íme, az igazolás nélküli megértés minősége! S „*a minőség azáltal, hogy van győz.*” (Németh László)

Csak ezen a minőségi szinten lehet megvárni, hogy eljőjenek a felüdülés idői az Úrnak színeitől, s Krisztus által egy új történelmi fejezet jegyében is a régiek elmúljanak és ímé, újjá legyen minden. - És íme, itt van az az idő!

Mindez azonban a különbségek megengedhetetlen taktikai-mimikris, álteológiai elmosásával nem mehet végbe, csak a különbségek vállalásával, ilyen árnyalatosan (!), a bűnök megvállalásával, az igazolás nélküli megértés vállalásával, egyszóval: a kegyelmi újkezdés készségével Jézus vérének büntörlő ereje által.

Nem a különbség elmosásának mimikrije, hanem megvállalásának és negatívuma elhagyásának kegyelmi vállalkozása visz a megújuláshoz.

Ne akarja senki hatalmával és pozíciójával együtt másokat feljelentő múltját, elaltatott rossz lelkiismeretét az új történelmi korszakba átmenteni, mert ebbe belepusztul lelkileg ő, s ha sokan, különösen, ha manipulált intézményességgel teszik ezt, abba beleroppan jelenlegi egyházi életünk is. Az átkos lelkiismeret helyett válasszuk a megtisztuló lelkiismeretet, s tegyük ezt a 80 bibliai idézetes Hamlet könyörgése

szerint, aki anyjának hasadt lelkiállapotába látva így kiált fel: „*Óh, hát hajítsd el a rosszabb felét, s kezdj a maradttal újabb életet!*”

Ehhez most megvan az örök igei ihletés. Megvan az egyházunk életében kétségbeejtően sürgető szükséglet. Megvan a páratlan egyház- és világtörténelmi lehetőség. Hiszen nem régi diktatúrából megyünk új diktatúrába társadalmi szinten, hanem a diktatúrát demokráciával cseréljük fel, melyben nem végleges ejtések, hanem fájdalmas konzekvencia-levonásos tisztulások és azok után ígéretes újakezdések jöhetnek mindenki, hangsúlyozom: **mindenki** számára! A Krisztus egyházának élete pedig mi más lehetne, mint állandó alapvető újakezdés Ő általa?! Tisztulás nélkül viszont csak rothadás és összeomlás következhet reánk. A tisztaság ma már egyéni, közösségi és ökológiai világviszonylatban egyaránt nem fél egészség, hanem egész élet!

- II. **A hatalom mindenáron való megszerzésének és megragadásának lelkülete** annyira evidensen Biblia-ellenes, hogy kár is rá ebből a szempontból szót vesztegetni. Ugyanakkor egyes esetekben annyira óemberien masszív és jelenvaló, olykor még a televízió keresztül is világnyilvánosságot követelő magatartásforma, hogy feltétlenül szólni kell róla. A lényegileg „mintha mi sem történt volna, csináljuk tovább!” életformánál csak egy rosszabb képzelhető el, a következő mottóval: „menjtek innen mind, majd én megmutatom, hogyan kell csinálni ezt!” **Ezt** csak egy Valaki tudja elvégezni, s minderre csak egy Valaki képes: az Úr Jézus! Ő legyen jelen és adjon köztünk tömegestől (kevesebb nem elég!) prófétalelkeket, akik engednek a prófétáknak. (1Kor 14,32) Azért nincsenek engedő prófétalelkek köztünk, mert nincsenek prófétáink? De vannak! Mózes, Ézsaiás, Jeremiás, Pál, János! Mind egyek abban, hogy semmiképp nem próféták akartak lenni, de azzá kellett lenniük! Ez különbözteti meg a prófétát a strébertől. Hallgassunk rájuk, csak rájuk a féltő szeretet teljes és tiszta, konkrét és mélyen mindenek feletti, örök és időszerű Igéjének hirdetőire! És mondjunk határozottan nemet minden manipulációs stréberségre!

Ha kell, könyörgéssel és böjtöléssel, apostoli urim-tummimos sorsvetéssel válasszuk új küldötteinket és megváltozva, megtisztulva, megújulva álljunk össze újak és régiek egy emberként, hiszen, ha mindenki maximálisan a legjobb helyén előáll, akkor is csak a minimum minimumára vagyunk képesek a nagy isteni kihívásban, mely reánk vár!

- III. **A hatalom megőrző és megragadó végletek közti tehetetlenségi nyomaték sokaságának** így kellene megújulnia. Ez nehéz! A negyven év erkölcsképző szerveket megrothasztó diktatúrája után demokratikus többsége van a „minden mindegy, maradjon a régiben!” felfogásnak. De ezzel **végérvényesen dokumentálnánk az egész világ előtt, hogy mi most is a Kádár-rendszer teljesen hitelképtelenné vált egyháza maradtunk!** Oly sikeres volt a **pozitív egyház-politikai kikísérletezés alanyává** választott egyházi szerepünk beidegzése, hogy attól nem szabadulhatunk. Erre a római katolicizmus túl nagy, a többi felekezet túl kicsi volt. Mi kellettünk hozzá. Meg is feleltünk neki. Először rajtunk próbálták ki: meddig lehet elmenni a likvidálásban, hogy a vezetőség ne szóljon, sőt helyeseljen, s a tömegek ne ordítsanak. Mi pedig

túlteljesítettük mindig a normát. Aztán a többi egyház is követett minket, jöttek velünk, majd sikerrel versenyeztek is, ha kell, elhagyva minket ezen a téren.

De már nem lehetünk e megcsontosodott egyházi konzervativizmus utolsó mohikánjai! Sem a Prágai Békekonferencia utolsó csatlósai!

Egyházunk népének és szolgáló lelkészi, munkatársi karának egésze szempontjából látnunk kell végre: **meddig mehettünk el** az Ige szerint a negyven év ateista totális diktatúrája alatt és mikor léptünk túl az igei-etikai határon, mert csak ennek a kérdésnek megválaszolásával lehet világossá az is, **meddig kell elmennünk most** az Ige szerint és mikor maradunk **innen** az igei-etikai határon egy új demokratikus történelmi korszakban?! Természetesen mindkét történelmi perspektívát a Krisztus eljövetele és visszajövetele közötti üdvtörténeti perspektíván belül kell látnunk!

A Reformátusok Lapjának fent idézett cikke szerint – továbbá – a Magyar Népköztársaság proletárdiktatúrájára letett **eskü vállalásával** és a szervezett egyházi ellenállás elmulasztásával kötöttük meg magunkat valamennyien, kivétel nélkül, alkalmatlanná válva az igazság vállalkozására, s mintegy a „jog-eljátszás elmélete” értelmében így és ezért váltunk alkalmatlanná minden történelmi, egyháztörténeti kritikára a legalapvetőbb etikai értelemben.

Ez az állítás azonban réalteológiaiag réalpolitikai képtelenség. Századunk legnagyobb teológiai etikájának és minden idők legalaposabb etikai művének igei alapigazsága rendkívül eszméltetően alkalmazza épp ezen a területen a bibliai igei életigazságot.

Helmut Thielicke Teológiai etikája igei fundamentumaként feltétlen bibliai érvényességgel mutat rá arra, hogy nem elvont eszmerendszerek és ideálok szerint élünk a hitben, hanem a **noéi szövetség** istenemberi rendjében éljük a krisztusi szövetség istenemberi életprogramját az időben, noha örökkévaló értelemben a **krisztusi szövetség** rendje foglalja magában az idői-átmeneti-noéi szövetséget. A noéi szövetség szivárványa azt jelenti, hogy Isten garantálja: a bűn miatt nem veszi el többé az emberiséget a föld színéről, hanem eltűri a bűnt az emberért, míg a krisztusi új szövetséget a keresztyénység megszerzi, a föld és az idő végéig kiterjeszti és végül az Ő örök országában az Ő igazságát és szeretetét végső diadalra viszi. Tehát: a végső üdvtörténeti fokon kompromisszumot nem ismerő Isten, aki kereszthalálos szeretetáldozattal tesz eleget bűnt-büntető igazságának, az utolsó előtti történelmi fokon, épp a végső megoldás érdekében ismeri a kompromisszumot! Eltűri a bűnt, míg végső kegyelme végérvényes elfogadásának vagy visszautasításának ideje elérkezik. Ezért áll fenn a bűnös (és milyen bűnös!) világ, míg vége el nem jön. A hamis etikai-radikalizmus ezt a fennállást nem veszi tudomásul, s e kompromisszum isteni ideiglenességét annak emberi végérvényességével cseréli fel. Elfelejtje, hogy a bűnös világ történelmi hatalmai óriási erővel jönnek és hatalmaskodnak, de elmúlnak és mindig rendkívül nevelésesen hatnak hátulról!

A világ egyrészt mindig pokollá változott, ha hamis radikalizmussal, a bűnt elfelejtve, paradicsommá akarták változtatni. Másrészt e világban a külső rend mindig belső káosszá lett, ha hamis konzervativizmussal az isteni, átmenetileg szükséges kompromisszumból önmagában jónak tekintett kompromisszumot, egyre fokozódó emberi meghátrálást és végső ördögi megalkuvást csináltak. A megalkuvás szentesíti az

elidegenített világ törvényeit, s a szükségből erényt csinál. Ahol a megegyezés végső életszükséglet, ott az ő számára a megalkuvás a legkedvezőbb karrierista alkalom. A hamis konzervativista szuperhaladónak állítja önmagát. Az elsietett bünt elnevezi kikerülhetetlen végzetnek. Az elháríthatatlan, leghalványabb alkalmazkodási árnyalatból önkéntesen felfokozott norma-túlteljesítést produkál, s így szerez evilági dúsán jövedelmező érdemeket. A kompromisszum végső kérdésességének tudatát számúzi lelkiismeretéből, s a megalkuvás magától érthetőségének bizonyosságát cselekedeteinek kristálytengelyévé szilárdítja. Így lesz mindenestől a világ fiává. A totális diktatúrának az ilyen ember az igazán megbízható kádere.

A keresztyén hívő viszont tudja, hogy Isten hosszútűrésének kompromisszuma világtörténeti előfeltételként is üdvtörténetileg lokalizált és ideiglenes. E kompromisszum isteni átmeneti jellege az embernek is csak a szükségszerűen lehető legkisebb átmeneti gyakorlati engedményeket engedi meg. Ennek tudata azonban mint géz a sebben, a sebet nyitva tartja, annak végső elgennyesedését megakadályozza és gyógyulásért kiált. A gyógyító Megváltó ilyen igei-szentlelkes, sebekbe, ízekbe-velőkbe hatoló jelenléte ment meg a végzetes megalkuvástól és oda hat, hogy a keresztyén ember feltétlenül Istennek adja, ami az Istené (üdvösségügyét: felelősségérzetének legközvetlenebb és legvégső megítélését) – megadja a császárnak, ami a császáré (az evilági adót és becsületes szolgálatot) –, és semmiképpen nem adja meg a Sátánnak azt, ami a Sátáné (az árulást, a besúgást, a provokációt, az intézményesített gonosz hazugságot).

Mindennek alapján kimondhatjuk: üdvtörténeti alapon világtörténeti szükségyszerűség volt az állampolgári eskü letétele a második világháború után itt élni rendelt egyházi szolgák és egyháztagok számára is, éspedig: a noéi szövetség értelmében, a jeremiási prófécia szerint: fel kell venni a babilóniai király jármát, a hódító igáját – a Róma 13. szerint az Istentől elfogadott hatalmasságot elismerve. Bereczky Albert és követői igehirdetéséből épp az volt a hiteles prófécia, hogy azokkal szemben, akik azt hirdették: „ezt a kis időt guggolva is kibírjuk” – érvényt szerzett a jeremiási Igének: „*Hosszú lesz az!*” Ezt az igeileg hitelesített modus vivendit vállalta ki-ki az állampolgári eskü letételével, hogy a császárnak megadja a császár adóját. Ez senkit nem tett hitelvesztetté. De a császárnak nem volt szabad odaadni azt, ami az Istené: az Isten képét: a Krisztus hasonlatosságára rendelt istenképet, a személyiséget, a lelkiismereti végső elkötelezettséget, a végső Igazságba vetett hitet, a dicséretmondást, az imádatot! A történeti korszak hosszúságának hangsúlyozása Bereczky Albert részéről prófétai volt. Ezért a negyven év pusztá kontinuitását, s annak életet, istentiszteletet lehetségesítő szolgálatát a krisztusi áldozat és szeretet rendjében feltétlenül igenelni kell. De a Rákosi-cikk dicshimnuszát ugyancsak Bereczky Alberttől, amint az a Keskeny úton olvasható, ellen-prófétaság volt! Jaj Dánielnek, ha udvari emberként jól szolgálva, egyszer csak udvarias lesz Nabukodonozor alatt! „Akkor többé már nem Dániel!” – írja Walter Lüthi. Helyes, hogy Dániel nem rángatta a veremben az oroszlanok farkát, de vége lett volna akkor is, ha a talpukat... kezdi nyaldosni!

A hitelesség határa nem az eskü letétele vagy le nem tétele között húzódik, mint a 12 éven át uralkodó Hitlerrel szemben az esküt megtagadó Barth Károly esetében látjuk, hanem a több generációs időtartam alatt tanúsított életforma bibliai

kompromisszumának igei teljesítésében, vagy politikai túlteljesítésében. Hiteltelenné vált a túlteljesítés mindennek túllícitálásában, amit a rendszer diktatúrája követelt és semminek kritikájában, amit elkövetett: az iskolák ügyétől az abortusz törvényen át Bős-Nagymarosig. Ettől a magatartásformától volt sok és a maga nemében egyes esetekben tiszteletreméltó jelentős árnyalati pozitív eltérés, melyért feltétlenül köszönet jár, de mindez a vezetői magatartás egészét tekintve mégis fájdalmasan kevésnek bizonyult. Hullottak is ezért az állami kitüntetések jókedvvel-bőséggel, melyekkel az ateizmus rendszere tüntette ki az egyház embereit. De hiteles maradt az ateista diktatúrából – a Fülep Lajos szavai szerint – nem Amerikába, de Baranyába kivándorló, a vidéki szórványhelyeken helytálló, a megmaradásért sok gyerekes családból mindenkit eltartó és taníttató, a gyülekezetből a legkevesebb hívőt is gondozó és így küzdő lelkipásztori életforma. Mennyiszter voltak kiszolgáltatottjai helyi hatóságoknak, s mennyiszter helyi hatóságok védtek meg őket, sajnos, egyházi feletteseiktől. Hányszor szorongatott a szegénység, nőtt az egyházi teher, fokozódott a behódoltatási kísértés-hadjárat, de részükről nem szűnt az imádság, szólt az Ige, épült a parókia és a templom, s teljesült az isteni ígéret azoknak, akik a kegyelem láthatatlan világerő-vonalaiba fogódtak: „*aki mindvégig megáll, az megtartatik*”.

Mindez nem sóbálvánnyá dermedtő hátranézés, sebek sértődött nyalogatása, hanem kiállás a negyven év igazságnak megfelelő egyháztörténelem-szemléletéért, hogy miként a mély vízben a magas ég meglátszik, úgy legyen láthatóvá a múlt megtisztuló tükrében az egyedül lehetséges tiszta jövő.

Nem szükséges, de végső fokon kétes, - illetve kétes, de szükséges egyházpolitikai közelmúltunk 100 százalékos elítélésére vagy 1000 százalékos mentegetésére építsünk a továbbiakban, hanem Isten Igéjére, kinek jegyében a vezetőség eddig is segíthetett a szolgálatokban hathatósan, s a szolgatársak jól beilleszkedhettek az adott élethelyzetbe, most pedig csak eszerint cselekedhetnek: „*Jól vagyon jó és hű szolgám, kevesen voltak hű, sokra bízlak ezután, menj be a te Uradnak örömébe.*”

A hűségesek közt ne feledkezzünk meg azokról, akiket kitétek az egyházi szolgálatból és hűségesek maradtak az egyházhoz, még most is tényleges visszavételt várva. Ne feledkezzünk meg azokról a fiatalokról, akik apáik, elődeik igen fájdalmas tapasztalatai ellenére sok csalódásokon túl választották e hivatást. Bár idealizálni az Ige szerint senkit sem szabad és lehet, legalább ne mindegyikükre mondjuk ki – a cikkel szólva –, hogy nem indulnak „tiszta lappal” és csak arra várnak, hogy csalódásaik után, lehetőségeik szerint ők is úgy cselekedjenek, mint elődeik. Én feltétlenül remélem, hogy meghatározóan köztük vannak azok, akik három leghíresebb hidasi testvér-presbiterünk példája szerint megfogadják, hogy ők **másképpen** csinálják azt, amit negatív vonatkozásban az ő atyai házukban láttak! Adja Isten, azt hiszem, mindnyájan kívánjuk, hogy: „*Legyen minden magyar utód különb ember, mint apja volt!*”

Ami a **szervezett egyházi ellenállás hiányát** és az egyházközösségek presbitériumainak mindent megszavazó „gépezeti” működését, ezáltal kollaborációs vádját illeti, hadd jegyezzük meg, hogy mindez az 1956-os forradalom és egyházi megújulás **eltiprása és nemzetközi cserbenhagyása** után következett be.

Ne felejtsük a forradalom kitörése előtti Hitvalló Nyilatkozatot, mely azóta a sajtóban olvasható! Ne felejtsük a presbitériumok túlnyomó többségének azonnali csatlakozását a forradalom utáni megújulási egyházi mozgalomhoz! De miután felindultak nem testvéri tankok mindennek legázolására, a kivégzésektől fiatalok sem menekülhettek, nagykorúságuk küszöbére érve évek múlva a börtönökben, **a külföld hallgatott, majd igazolta az igazolhatatlant (!)** – az ellenállás egyetlen lehetséges formája: a kálvini politikai etika szerint az aktív és passzív rezisztencia dialektikája, illetve a passzív és aktív obediencia dialektikája maradt. Az aktív ellenállás ténye, dokumentumai, hatásai, emlékei megmaradtak és megmaradnak. Kétségtelen tény, hogy a Székelyi Horváth András reformatori örökségének példája szerint kis vidéki szószékekről maroknyi népnek vagy nagy ünnepi gyülekezeteknek és temetesen résztvevő tömegeknek is szóltak a lelkészek a próféciákat, mint sokszor pusztába kiáltott, de megfigyelők által mindig észlelt, veszélyes hangokat az ébresztésért, a lelki nyomor, az intézményes hazugság, a népirtó abortusz ellen, az isten-emberi Krisztus-rendért, hogy Isten népe közül, akinek van füle a hallásra, hallja az evangéliumot. A passzív ellenállás viszont lelki és idegi szentlelkes diplomáciájú küzdelem volt sok-sok átvirrasztott éjszakában. A szavazó gépezet ebben a helyzetben a passzív engedelmességhez tartozott a Selye János-i mottó szerint: „*Harcoldj mindig, ha a cél nemes, de ne állj ellen, ha nem érdemes.*” Nem volt más reális lehetőség a totális diktatúrában a pusztai gyülekezeti létre a felső norma-túlteljesítések között. Csak ennek útján lehetett az aktív engedelmesség Ige szerinti pozitíven szelektált aktaiban részt venni: a gyülekezetek szívdobogását fenntartani, a vallás „elhalasztása” közepette – munkálkodni a város jólétén, de anélkül, hogy 1945. április 4-ét egyetlenegyszer felszabadulásnak és 1956. október 23-át egyetlenegyszer ellenforradalomnak mondtuk volna odalenn (!) –, saját kezűleg kavarva a maltert, a kőműves parancsára addig, „míg fokhagymaszagú nem lesz”, hogy a düledező torony magasra tartsa csillagát, míg a bálványimádás csillaga lehanyatlik – nem ismerve határt a teológiai elmélyülésben, ha nem is álltunk úgy társadalompolitikailag, hogy doktorálhassunk –, elismerve az Istentől adott történelmi korszak világ- és egyházhatalmi rendjét a maga határai között minden anarchiával szemben és imádkozva érte, a mindenkire kiterjedő szeretettel hordozva, de feltétel nélkül soha nem hódolván előtte – végül felismerve a 2 x 2 józanságának Radnóti szerinti ránk hullása közben, hogy az utolsó szó mindig Istené, akkor is, ha hallgat!

Mindez **nem lehetetlenül szervezett ellenállás volt, hanem az isteni lehetőség szerinti ellenállás szervezete:** csendes és végérvényes erők szerinti működése a Krisztus testének az egyház szívében, bármit csináltak is közben egyes tagok. Az egyház szívében jelentő gyülekezeti hívő közösségek megálltak az igazságban. S hisszük: a szent szívaléknak ezért az élet igazságáért is hordozta el és tartotta meg Isten egyházunkat.

A szervezett ellenállás hiányát felróni az '56-os forradalom korszaka előtti Hitvalló Nyilatkozat népétől, a korszakos megújuláshoz csatlakozó presbitériumoktól, az isteni lehetőség szerinti ellenállás szervezetét tagadni: ez igazságtalan túlegyszerűsítés, akkor különösen, amikor a pusztába kiáltott próféta szavakra gondolunk!

Természetesen az, ami a diktatúrában kálvini etikailag is helyesen passzív engedelmesség volt, az új demokratizálódó helyzetünkben már aktív engedetlenségévé lesz, végzetes lemaradás és jóvátehetetlenné váló vétek.

Mindennek hangsúlyozásával **senki ellenségévé nem akarunk lenni, csak egy idejétmúlt felfogás ellenpólusává, hogy hétköznapi szörnyű szürkeség helyett ívfény gyúljon ki köztünk és mi kövessük az igei világosságot!**

Ezután **a lelki megújulás után**, s vele párhuzamosan **igei teológiai megújulásnak** kell jönnie, hogy a kegyességi irányok között **teológiai mélyreható alapvető egység** jöjjön létre úgy, hogy az építómunkában **egymás gazdagító korrelátumai**, a kinövésekben, bántásokban, helytelenségükben **egymás isteni Ige szerinti korrektívumai** lehessünk.

Egyházunk életében különböztessük meg most

1. a történeti kálvinista,
2. egyházpolitikai aktualista,
3. pietista-fundamentalista,
4. liberális egzisztencialista,
5. karizmatikus-entuziaszta,
6. intellektuális dogmatikus – pártoló-szkeptikus,
7. hagyományos egyházi-felekezeti,
8. ökumenikusan modern,
9. eklektikus-bizonytalan,
10. XX. század végi igei teológiai irányokat.

Azt kívánjuk, hogy egyházunk élete teológiailag is egységben maradjon a teológiai képzés és továbbképzés fent jelölt feltétlen megújulása jegyében.

Csak így jöhet igazi **szervezeti alkotmányos újulás**. Új zsinattal, a püspöki hatalom egyszer megújítható négyéves szolgálattá változtatásával, a testületekben négyévenként az egyház $\frac{1}{4}$ részének egymást rotációsán váltó, valóban demokratikus presbiter-zsinati képviselőivel, mikor mindenki részt vehet az organikus irányításban és irányítottságban.

Csak így lehetünk igazán támogatók és tanulva egyek a **határainkon túl élő református egyházakban** hitüket gyakorló testvéreinkkel: a kisebbségi és szétszórtságú magyarság sorsában közösségvállalásra váró atyánkfiaival. Mikor létezésük említése is tiltva volt hivatalosan, nem-hivatalos látogatásuk, egyénileg és gyülekezeti szervezett IBUSZ autóbusz utazások keretében akkor is folyt azon lelkészek részéről, akik értük felelősséget éreztek. A hivatalos lehetőségek feltárulását és kihasználását az egyházi vezetőség részéről – például bibliák küldetésével – mindig hálával vettük. De itt az ideje, hogy ne a hivatalos kabinet díszdoktorátusos érintkezési formája folytassa első rendben az idejétmúlt múltat. A legjelentősebb az legyen, hogy testvér gyülekezetek találkozzanak egymással a határokon innen és túl. A nyugati világba szakadt testvérek és szolgatársak pedig ne legyenek a hivatalos vezetőség kisajátított vendégei meghívásuk-hazalátogatásuk alkalmával, mert ez hamis egyoldalúsághoz vezet és ellentmond a keresztyén testvériség lelkének. Egymást egészen igyekezzünk megismerni és megérteni, hogy értelmesen és az örökkévalóság irányába előremozdítóan szerethessük!

Mindezt az Efézus 4,15 szerinti igazság-, szeretet-, Krisztus-üdv hármasság egy jegyében vihetjük csupán végbe.

1./ Az Alétheia: Leleplező valóság szerinti igazságának jegyében a Krisztus szellemében mondjuk ki eljárásunk alaptörvényét, a történelmünkben a kiegyezés korából ismeretessé váló Deák Ferenc-i mondatot, melyben akkor és most lényegileg mindenki egyetérthetett: **„Hazudni pedig nem szabad!”**

2./ Az Agapé nevében a feltárt negatív igazságokat kövesse az örökkévaló szeretet bocsánata, – pozitív igazságokat az örökkévaló szeretetből fakadó haladéktalan újakezdés.

Senkinek haja szála nem görbülhet! De mindig egy hajszállal (ha lehet hosszában!) előre kell mennünk újulásunkban! Ebben az értelemben nem lehet szó soha leszámolásról!

3./ Krisztusban növekedve:

„Salus ecclesiae suprema lex esto!” („**Az egyház üdve a legfőbb törvény legyen!**”)

Ebben az értelemben legyen részünk a tisztulás és megújulás!

Az egyház üdve megkívánja az egyéni önzetlenséget, kinek-kinek helytállását, új egyház-alkotmányos rend kialakítását, teológiai elmélyülést és megújulást, a régi kettős villamossín-út – (béke és szocializmus) – rutin pangása helyett új dinamikus utak és módok igénybevételét atomizálódás nélkül, áldozatos egységet, Krisztus ügyének, a világ üdvének, Isten dicsőségének szolgálatát! Ehhez vállalni kell az elmúlt negyven év történelmi kontinuitásának tényét és pozitívumait, el kell ítélni és el kell hagyni bűneit és hibáit. Ugyanakkor újat kell kezdeni az új történelmi korszakban, egyet hirdetve a megnövekedett lehetőségek és kihívások világában az áldozatos isten-emberi Szeretet mindeneget megváltó Urától: *„Úr lesz a Jézus mindenütt!”* – Úgy legyen! Ámen.

Budapest, 1990. június 3-4. Pünkösdi ünnepén

TEOLÓGIAI ALAPVETŐ HITVALLÁSUNK

1. **Hisszük és valljuk, hogy az Atya Fiú Szentlélek Istennek Jézus Krisztus vére által bűneinkből megváltott gyermekei vagyunk.**

Látjuk, hogy a Szentírás történeti könyveinek bizonyágtételével megegyező XX. századi történelmi tapasztalásunk szerint: az élő, önmagát kijelentő, igaz Istentől való általános elidegenedés először a hamis felszabadulás, aztán az üresség, végül a nihil életérzésével jár, semmilyen végső megoldást nem hoz, s a második-harmadik, hívő beidegződésektől is megürült nemzedék kénytelen eszmélni: a végtelennel kapcsolatban álló, véges ember egyetlen igazi tökéletessége az, hogy Istenre szorul.

Elvetjük a Jézus Krisztus isteni emberségével ellenkező önistenítő embertelenség és elembertelenítő istentelenség minden formáját.

Elkötelezzük magunkat a Szentháromság Isten bűnbocsátó kegyelmének szóval és léttel való hirdetésére.

2. Hisszük, hogy Isten az emberek által leírt **Szentírásból** az Ő Lelke által megszólaló Krisztus-Igében végérvényesen kijelentette önmagát és üdvözítő akaratát számunkra, akik az Apostoli Hitvallás és reformátori hitvallásaink, a Heidelbergi Káté és a II. Helvét Hitvallás vezérfonala szerint követjük az Igét.

Látjuk, hogy a Szentírás mennyei látásai és láttatásai híján „a nép elvadul”. A Szentírásnak nem önmagáért, hanem a benne megszólaló Igéért végzett hívő olvasása és hirdetése viszont új forrásokat fakaszt fel a hitéletben, a kulturális és társadalmi életben egyaránt.

Elvetjük a Szentírással való kapcsolatnak minden hitetlen hyperkritikus, vagy naiv fanatikus formáját.

Elkötelezzük magunkat a teljes Szentírás Krisztus-igei üzenetének egyetemes és reformátori hitvallásaink szellemében való hirdetésre.

3. Hisszük, hogy a mi **Istenünk** Jézus Krisztus Atyja és a mi Atyánk a Szent Lélekben, aki „*úgy szerette... a világot, hogy az Ő egyszülött Fiát adta, hogy aki hisz őbenne el ne vesszen, hanem örök élete legyen*” (Ján 3:16). Ő a Jézus Krisztusban magát kijelentő örökkévaló Ige (Ján 1:1), Szeretet (1Ján 4:16), Világosság (1Ján 1:5), Lélek (Ján 4:24)

Látjuk, hogy akinek nincs Istene, az önmagát teszi istenné, aki Istent nem féli, az önmagát félti. Látjuk, hogy emberi erővel nem lehet istenivé válni, csak isteni erővel lehet emberivé válni.

Elvetünk minden burjánzó, kitalált Isten-hitet, áltudományos istenbizonyítást, bálványimádó babonáságot, okkultizmust, mely csak annak jele, hogy sosem hisznek annyi mindenben az emberek, mint amikor semmiben sem hisznek.

Elkötelezzük magunkat Isten országának a krisztusi hit, remény, szeretet Lelkével való szolgálatára.

4. Hisszük, hogy az **ember** Isten teremtménye, szellemerkölcsi rizikója, bűnbe esett, váltságra szorult, a váltság elfogadására képes, majd bűnös és megkegyelmezett gyermeke.

Látjuk, hogy az ember humanitása divinitás nélkül bestialitássá lesz: az emberiség az Istenség nélkül állatiságba süllyed, s ez különösen veszélyes akkor, amikor az egek erősségeivel kezében, s a poklok ürességével szívében áll az ember történelme eddigi csúcán.

Elvetünk minden életveszélyes emberfelettséggel játszó titanizmust, és ember alatti mélységekbe zuhantató embertelen sátánizmust, mely az igaz Isten alatt és előtt élő igaz emberiségtől eltávolít.

Elkötelezzük magunkat bűnös, megváltásra szorult emberségünkben a bűnbánatra, mely nélkül nincs keresztyén élet. Isten előtt mindnyájan bűnösök vagyunk, akik csak az Ő bocsánatából élhetünk. Itt és most egyéni és korszakos bűnöket egyaránt meg kell bánnunk. Nem követelhető bűnbánat azoktól, akiket megbántottak, az általuk el nem követett, ellenük támadó bűnökért. Csak bocsánat várható és kérhető tőlük. De ha már az áldozatok megbocsátottak, bocsássanak meg a tettesek is, a lehetséges konkrét jóvátétel szellemében, hogy együtt élhessünk Isten bűnbocsátó kegyelméből.

5. Hisszük, hogy **Jézus Krisztus**, a mindenható Istennek emberi élete, mint valóságos Isten és valóságos ember, az „*egyetlen közbenjáró Isten és ember között*” (1Tim 2:5) és „*egyedül az Ő halálába vetett hit által igazulunk meg ingyen Isten kegyelméből.*”

Látjuk, hogy Krisztus nélkül irány- és célvesztetté lett a mai kor embere. Sokszor Krisztus-torzképek „művészileg” elrontott alkotásainál keres magának valláspótlékot és álmelegoldást. De reménye és Megváltója csak a valóságos, megfeszített és feltámadott Élő Úr lehet.

Elvetünk minden „hamis Krisztus”-követést, melytől Urunk is óvott evangéliumában, s az olcsó, kudarcra ítélt hódító megváltók helyett a „*szenvedésben engedelmes, kísértésben győzedelmes*” egyetlen Megváltót követjük.

Elkötelezzük magunkat a kereszti és feltámadás Krisztusához hívogató evangelizációs ébresztő szolgálatra. Ébredés nélkül rég halálos álomba merültünk volna. Az ébredés befagyasztásával a halált szolgáltuk Éli módján: akit az Isten felébredtet, azt a pap aludni küldte. (1Sám 3. rész) Az ébredésről azonban soha nem lehet lemondania az imádkozó egyháznak. Ez az ébredés sohasem lehet öncél: a hitre jutás hitbeli elmélyülésre, tág téren való szolgálatra, folytonos teológiai eszmélődésre kötelez. A teológiai eszmélődés folyamatában döntő szükség van különböző kegyességi irányaink teológiai meggyőződésének alapvető elmélyítésére a személyes és egyetemes Krisztus-valóság jegyében, hogy a mélyteológiai alapokban teljes egyetértés születhessen, a megengedhető, gazdagító felszíni árnyalatokban egymás korrelatívumai, a Krisztust eltakaró teológiátlan tényezők tekintetében egymás korrektívumai lehessünk. Isten adjon teológiai elmélyülést, árnyalatosan egymást gazdagító testvériséget és egyházunk egységét munkáló tisztulást nemzedékünknek.

6. Hisszük, hogy a **Szent Lélek** az Atyának és a Fiúnak Lelkeként kitöltetik a mi szívünkbe, ha Isten a Krisztusért kegyelmesen magához fogadva bennünket Lelke által vezérel az üdvösség útján: elhív, újjászüli, bűnbánatra és megtérésre indít, megigazít, megszentel, megdicsőít.

Látjuk, hogy a világ a szentségtelen lélek uralma alatt egyetemben fohászkodik és nyög mind idáig és válsága fokozódik a mai apokalipszisben, így sóvárogva várja a Lélek által vezérelt Isten fiainak megjelenését, akik naponta imádkoznak: „*Jövel, Szent Lélek Úr Isten!*” A Lélek ajándékát az élményszerű Ige, vagy az igei élményszerűség hangsúlyának különbsége szerint veszik a lelkek. Döntő jelentősége itt a Krisztus-kiábrázolódásnak van (2Kor 3:18) az Ige szerint.

Elvetjük a szentségtelen lélek bármi közösségét a Szent Lélekkel, mert Isten nem csúfoltatik meg.

Elkötelezzük magunkat a Lélek szerint való járásra, mivel „*mindenkinek haszonra adatik a Lélek kijelentése*” a szolgálatok rendjében. (1Kor 12:7) Itt jegyezzük meg, hogy a szolgálat teológiája kétségtelenül tartalmaz igei igazságmozzanatot, a szolgálai formájú Krisztus és az őt követő egyház igei bizonyágtétele szerint, melynek értelmében a szolgálat egyetlen jutalma a még több szolgálat. (Filippi 2:7, illetve Máté 25:23) A kiszolgálás diktatórikus szempontja viszont a múlthoz kapcsolja e teológiai irányt, mely Isten szolgálatának transzcendenciájával szemben az ember szolgálatának immanenciáját túlhangsúlyozta, s ezt a hangsúlyt politikailag érvényesítette. A minden kiszolgálás nélküli krisztusi szolgálat istenemberi életformája lehet egyedüli ihletője a mi szolgálatunknak a Lélek által Isten dicsőségére az emberek között.

7. Hisszük, hogy az **egyház** Isten népének seregyűjtése: a választottak közössége, Krisztus teste, a szentek egyessége. Mivel így lényegileg mennyei valóság eredetű, lényegét és létmódját tekintve belső igei tartalma szerint theokrácia, de külső emberi formája szerint demokratizálható az igei közösség rendjében, hogy presbiter-zsinati eklézsiaként élhessen.

Látjuk, hogy generációkon át az egyház térdre kényszeríthető, de ilyenkor erősebbé válhat, mint állva vagy karját harcra emelve. Végül kiderül: az egyház olyan üllő, amelyen sok kalapács elkopik. Viszont belülről megromolhat, ha a bűnnek enged, s rosszabb lesz a világnál. Ámde míg a kegyelmi idő tart, addig az ítéletes Istentől a kegyelmes Istenhez menekülve megújulhat.

Elvetjük az egyház lebecsülésének és túlbecsülésének mai áramlatait. Krisztusban az egyházat megbecsülve kapjuk csak a hitéletünk számára nélkülözhetetlen gyülekezeti közösséget, s benne az Igét, sákramentumot, egyházfegyelmet, szeretetszolgálatot, melyek által mégsem az egyház, csak Krisztus üdvözít.

Elkötelezzük magunkat egyházi életünk konkrét, sürgető feladatainak végzésére. Ezek között mindenekelőtt az ige hirdetés szolgálatának megújulását tartjuk Istentől adott kötelességünknek és kiváltságunknak: a teljes Igét tisztán hirdetni, jó egzegézissel, krisztológiai koncentrációval, ébresztő és segítő alkalmazással, egyszerű-velős-hasznos szerkezettel, mélyüléssel, távlattal, szüntelen imádkozva. Gyülekezeti szolgálatunk megújuló végzéséhez nélkülözhetetlen az egyháztagság kritériumának teológiai alapokon való világos megállapítása itt és most. Az Apostolok Cselekedetei 2:38-39. szerint az egyház hitvalló egyház anélkül, hogy félne népegyház lenni, és népegyház úgy, hogy állandóan hitvalló egyházzá lehet és azzá kell válnia. Így egyháztag az, aki népegyházilag megkeresztelkedve az egyházi terhek hordozásában részt vesz, hogy

hitvalló egyháziilag a megtérést, újjászületést, megszentelődést munkáló Ige hallgatásában, befogadásában, megtartásában és úrvacsorai megpecsételésében hitelesen részt vehessen. Minden egyháztagunkért felelősséget érezve kívánjuk végezni munkánkat a most megsokasodott lehetőségek közepette.

8. Hisszük, hogy a **végső időkben** élünk az 1Ján 2:17 szellemében: „*a világ elmúlik és annak kívánsága is, de aki az Isten akaratát cselekszi, megmarad örökké.*” „*Az Úr előtt egy nap annyi, mint ezer esztendő és ezer esztendő annyi, mint egy nap*” (2Pét 3:8) szerinti Ige feszültségében egyénileg állandó készenlét a feladatunk az Isten elé járulásra. (2Kor 5:10) Kozmikusan pedig „*új eget és új földet várunk az Ő ígérete szerint, melyekben igazság lakozik*” (2Pét 3:13) a visszatérő örök Ige: Jézus Krisztus dicsősége jegyében.

Látjuk, hogy az isteni Vég hitének és örök reményének elvesztése milyen kozmikus egyensúlyvesztést és végső értelem-megingást okozott korunkban. Mily végzetes volt új eget új föld nélkül: az idealizmus szerint vagy új földet új ég nélkül: a materializmus szerint munkálni.

Elvetjük a végső Krisztus-remény tagadását, az égi egyoldalúságot éppúgy, mint a földi egyoldalúságot, hogy egészen és végérvényesen Krisztuséi lehessünk.

Elkötelezzük magunkat a hisztérikus világvégevárás helyett a hívő Krisztus-várásra, melynek jegyében hisszük a hinni valókat, tudjuk a tudni valókat és tesszük a tenni valókat, hogy az Úr visszajövetelekor is munkában találjon bennünket a világ javáért, az egyház üdvéért, Isten dicsőségéért.

SOLI DEO GLORIA!

Megvitatta és elfogadta a dunamelléki lelkészek munkaközössége:

Budapest, 1990. június 6-án.

Írta: Budapest, 1990. június 5-6.

Dr. Hegedűs Loránt